

ALLIANSENS ARBETSGRUPP FÖR UTBILDNING

Slutrapport

20100622

ALLIANSEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD.....	5
1.ALLIANSENS VÄRDERINGAR	7
Kunskap för trygga, initiativrika och kompetenta individer.....	8
Skolan ska fostra men inte överta föräldrarnas ansvar	9
Valfriheten stärker utbildningsväsendet	10
2.GLOBALISERINGENS MÖJLIGHETER.....	12
3. NYSTART FÖR SVENSK SKOLA.....	14
De stora reformåren 2011 – 2012.....	16
4. FÖRSKOLA OCH PEDAGOGISK OMSORG	18
Förskola	18
Pedagogisk omsorg ger valfrihet för familjen	20
Stöd de öppna förskolorna	20
5. EN SKOLA FÖR VARJE ELEV	21
Grundskolan är oersättlig	21
Framgångrika skolor.....	22
Tydligare kunskapskrav och bättre stöd	22
Bra information till föräldrarna.....	22
Försök med flexibel skolgång	23
Språksatsning	23
Fortsatt satsning på matematik, teknik och naturvetenskap.....	24
Entreprenörskap i skolan.....	24

Digital kompetens och ny teknik i undervisningen.....	25
Skolgång för gömda barn	25
Bättre resultat i utanförskapsområden	25
Gymnasieskolan	26
Inför en gymnasieingenjörsexamen.....	27
Introduktionsprogram	27
Spetsutbildningar.....	28
Lärare – skolans viktigaste resurs.....	28
Kompetenta lärare.....	29
Rekorslyft	29
En trygg skola med elever som trivs	30
Förbättrad elevhälsa.....	30
Ett stärkt arbete mot mobbing och kränkningar	31
Arbetsmiljö	31
Fysisk aktivitet och näringsriktig skolmat	32
Styrningen av skolan.....	32
6. VUXENUTBILDNING	33
Yrkesvux	33
Yrkeshögskolan.....	34
Inför en valfrihetsreform inom vuxenutbildningen	34
7. UNIVERSITET OCH HÖGSKOLOR.....	35
Högskolans dörrar ska stå öppna.....	36
Målet är en jämställd högskola	36

Kvalitet i fokus	37
Bygg ut och effektivisera läkarutbildningen.....	38
Från studier till arbetsliv.....	38
Tydliga rättigheter.....	38
Studentbostäder.....	39
Inför en nationell rankingsida.....	39
Stärk universitetens autonomi	39
Nya steg mot självständighet.....	40
Inför en utvärderingsmyndighet	40
Mer undervisning, mindre byråkrati	40
Studiemedel.....	41
Förstärkningen av trygghetssystemen för studenter bör fortsätta	41
Öka genomströmningen	42
Gör kunskapen tillgänglig för alla.....	42
8. STÄRKT KVALITET I FORSKNINGEN	43
Kraftsamla forskningen inom EU	44
Forskningsresurser fördelas efter utvärdering	44
Gör högskolan till en attraktiv arbetsplats	44
Öka antalet innovationer som bygger på forskning	45
AVSLUTNING	46

FÖRORD

Valet 2010 handlar om framtiden. Vad vi vill att Sverige ska kännetecknas av. Vilka värderingar vi vill ska bära Sverige. Om hur vi ska göra ett bra land ännu bättre. Vi är fyra partier som står för frihet, ansvar och trygghet. Vi tror på människans inneboende kraft och vilja att ta ansvar.

I snart fyra år har vi haft svenska folkets förtroende att leda Sverige. Det har varit fyra år av reformer för jobben, välfärden och framtiden. Valet 2010 söker vi väljarnas förtroende för att fortsätta arbetet. Sverige är ett bra land att leva i. Det betyder däremot inte att allt i Sverige är bra. Mycket finns kvar att göra.

Vid partiledaröverläggningarna i Varberg i oktober 2008 enades Moderata Samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna om att inleda en fördjupning av Allians för Sverige med sikte på valet 2010 och nästa mandatperiod. Ett besked som gavs var att Allians för Sverige i valrörelsen 2010 ska möta väljarna med ett valmanifest som är lika tydligt som i förra valet. Som ett led i detta tillsattes en arbetsgrupp för att utarbeta grunderna och ett konkret reformprogram för den ekonomiska politiken för nästa mandatperiod.

För att ytterligare utveckla, fördjupa och bredda politiken med sikte på mandatperioden 2010-2014 tillsattes tio reformarbetsgrupper i oktober 2009:

- Rättsväsende
- Kultur och idrott
- Utrikes och försvar
- Familj
- Jämställdhet
- Utbildning
- Äldre
- Entreprenörskap och hållbar tillväxt
- Miljö och klimat
- Hälsa- och sjukvård

Processen för att ta fram valmanifestet sker i flera steg. Arbetet i föreliggande reformarbetsgrupp är ett sådant steg.

Förslagen i denna rapport är arbetsgruppens. Inom ramen för det fortsatta arbetet med valmanifestet kommer det efter att arbetsgrupper lagt fram sina förslag att ske en bred prövning av förslagen.

Prövningen innebär bl.a. att förslagen vägs av mot det reformutrymme som väntas föreligga utifrån inriktningen att det finansiella sparandet åter ska uppvisa balans och överskott på 1 procent av BNP över en konjunkturcykel under nästa mandatperiod. Därtill ska utgiftstaket hållas.

I återgången till överskotts målet om 1 procent ska även hänsyn tas till resursutnyttjandet liksom till osäkerhet och riskbild i prognosen. I prövningen kommer förslagen även att utvärderas utifrån alliansens prioriterade inriktning om full sysselsättning och färre som står utanför arbetsmarknaden. En avvägning mellan angelägna reformer måste alltid ske. Åtgärder som sätter jobben först kommer därför prioriteras. Förslagen ska även prövas utifrån fördelningseffekter.

1. ALLIANSENS VÄRDERINGAR

Att ge varje enskild människa möjlighet att utvecklas och inhämta ny kunskap är ett av samhällets viktigaste uppgifter. Genom att ta tillvara varje individs möjligheter och vilja att lära lägger vi grunden för framtidens samhälle. När varje individ får stöd och stimulans för att utifrån sina förutsättningar utvecklas så långt som möjligt skapas ett mer rättvist samhälle. När alla mänskliga resurser tas tillvara står vi bättre rustade för att möta kommande utmaningar.

Alliansen är framför allt en allians av idéer och värderingar. Vi förenas i en gemensam framtidsvision för lärande och utbildning. Vi är övertygade om att alla människor har förmågan att lära och att ständigt nå ny kunskap.

Alliansen arbetar för en skola som ser varje elev och som ger varje människa möjlighet att växa. Vi har höga förväntningar såväl på utbildningsväsendets förmåga att möta individers olikhet som på människors förmåga att själv ta ansvar för sitt lärande.

Vi tror att kreativ stimulans och tydliga kunskapskrav är nycklar för framgång i hela utbildningsväsendet. Att alla elever och studerande ska tillägna sig ny kunskap är utbildningsväsendets grunduppdrag. Samtidigt kan kunskapsuppdraget aldrig vara värdeneutralt. Skolan ska tydligt ta ställning för de mänskliga rättigheterna och de värden som ligger till grund för vårt samhälle och ge elever och studerande möjlighet att tillgodogöra sig dessa värden.

I dessa värderingar ligger basen för vårt välstånd och grunden för att vårt land ska fortsätta att vara en framgångsrik kunskapsnation.

UTBILDNING FÖR RÄTTVISA

Barn och ungdomar är olika. De har olika intressen och mål för livet och lär sig på olika sätt och i olika takt. De kommer från olika miljöer och kulturer och har olika erfarenheter. Under skoltiden får de olika starkt stöd från hem och omgivning.

Men alla elever går i en gemensam skola med gemensamma mål och har samma rätt till en likvärdig utbildning. Deras olikhet får aldrig ses som ett hinder eller en begränsning. Tvärtom är skillnaderna i erfarenheter, framtidsdrömmar och livsval en möjlighet för skolan och samhället. Det är skolans uppgift att skapa förutsättningar för och utmana varje enskild elev till att ständigt nå nya mål. I skolan ska alla elever mötas av höga krav och stora förväntningar och där ska

finnas extra stöd och stimulans för både elever som har svårare att nå målen och elever som behöver ytterligare utmaningar.

Alliansen eftersträvar en skola där alla elever kommer till sin rätt och där alla, oavsett bakgrund, ges möjlighet att göra en klassresa. En skola med ökad fokus på kunskap leder till ökad rättvisa. Kunskap är nyckeln som ger alla elever, oavsett bakgrund, möjlighet att lyckas.

Att sätta individen främst är inte samma sak som att förlita sig på individuella arbetsformer - där lärarens roll är mer stödjande än undervisande. Ett sådant förhållningssätt lägger ett för stort ansvar på den enskilda eleven, och i de tidiga årskurserna även föräldrarna, vilket innebär att faktorer som föräldrars utbildning och kulturella kapital får för stor betydelse för elevens utveckling.

Individualisering innebär snarare att utbildningsväsendet formas efter barnens och ungdomarnas önskemål och behov. Vissa elever kan gå snabbare fram, andra behöver mer stöd och hjälp. Några elever vill läsa vidare efter gymnasiet, andra vill gå direkt ut i arbetslivet. Varje elev och varje student är en unik individ med egna mål och intressen. Elever och studenter ska inte tvingas in i en färdig mall. Olika typer av kunskaper och färdigheter ska värderas lika. Praktiskt kunnande och kreativa färdigheter ska ha en självklar plats genom hela utbildningsväsendet och ska värderas lika högt som teoretisk kunskap.

Alliansens ambition är att så många som möjligt ska få lära sig så mycket som möjligt. Därför vill vi också fortsätta skapa en bred variation av utbildningsvägar och inriktningar. Vi vill utveckla de praktiska yrkesutbildningarna samtidigt som vi stärker och utvecklar högskolan. Styrda av ledord som kvalitet och variation vill vi stimulera fler att lära mer.

KUNSKAP FÖR TRYGGA, INITIATIVRIKA OCH KOMPETENTA INDIVIDER

Utbildningspolitiken har i grunden två utgångspunkter. Det ena är en individuell utgångspunkt - att den enskilde eleven ges möjlighet att själv välja sin utvecklingsväg och ta kontroll över sin framtid. Det andra är samhällets utgångspunkt - att utveckla samhället och se till att Sverige som kunskapsnation står starkt inför framtidens och globaliseringens utmaningar.

Om Sverige ska kunna hävda sig i den allt tuffare internationella konkurrensen är det avgörande att våra skolor och utbildningar tillhör världens främsta. Vår gemensamma välfärd, våra företags konkurrenskraft och vår tids stora utmaningar möts bäst av ökad kunskap. Om vi vill att Sverige ska vara ett land som håller ihop, ett land där alla – oavsett bakgrund – ges möjlighet att lyckas i livet, behöver vi en kunskapsskola.

Kunskap är inget entydigt begrepp utan innehåller en mängd dimensioner som fakta, färdighet, förståelse och förtrogenhet. Alliansen tar avstånd från en kunskapssyn som förringar kunskap till enbart ett instrumentellt värde. Kunskap har ett egenvärde. Vi vill framhålla vikten av ett bildningsideal som uppmuntrar människor att ständigt upptäcka ny kunskap och nå nya insikter. Ett sådant bildningsideal berikar såväl den enskilde som samhället i stort. Forskning som leder till innovationer och företagande berikar Sverige. Kreativitet, förmåga att skapa och entreprenörsanda kan lägga grunden för nya företag och framgång i yrkeslivet men har också ett värde för den enskildes självförtroende och livskvalitet.

Skolans kunskapsuppdrag är därför inte förlegat. För att möta framtidens utmaningar krävs att varje elev och varje student får möjlighet att tillägna sig ny kunskap, nya kompetenser och förmågor. Här ligger lärarnas oersättliga värde. Genom sin undervisning ska de inte bara visa vägen till ny kunskap utan även entusiasmera och ge eleverna nycklar för att tillägna sig den. Vi har ett stort förtroende för att lärare kan och vill undervisa. Alliansens mål är att skapa en utbildningspolitik som ger dem förutsättningarna för att göra just det.

SKOLAN SKA FOSTRA MEN INTE ÖVERTA FÖRÄLDRARNAS ANSVAR

En utgångspunkt för Alliansens utbildningspolitik är att skolan inte ska vara värdenutral, utan tydligt ta ställning för de mänskliga rättigheterna och de värden som ligger till grund för vårt samhälle. Skolan ska aktivt arbeta med attityder och värderingar för att förebygga alla former av kränkande behandling, mobbning och diskriminering. Elevernas utveckling får inte begränsas av fördomar oavsett om dessa är baserade på kön, etnisk tillhörighet, religion, utseende eller något annat. Skolan ska stödja elevernas utveckling av empatisk förmåga liksom respekt för alla människors lika och okränkbara värde.

Ett aktivt värdegrundsarbete är en förutsättning för en trygg och lugn skolmiljö. En lugn klassrumsmiljö är särskilt viktigt för dem som har en stökig tillvaro utanför skolan. Det är alltid eleverna med störst studiesvårigheter som förlorar mest när trivsel och arbetsro saknas. Trygga barn och ungdomar, som trivs, känner sig sedda och uppskattade av lärarna, tar till sig kunskaper och får möjlighet att utvecklas till ansvarsfulla vuxna bättre än otrygga.

Föräldrarna har huvudansvaret för sina barns fostran. Skolans uppdrag är att tillsammans med föräldrar och elever arbeta för att eleverna utvecklas till socialt fungerande och ansvarstagande vuxna. Ett aktivt samarbete mellan hem och skola är en förutsättning för skolans uppdrag.

I skolans fostrandeuppdrag ingår att uppmuntra till eget ansvar. Lärarna har en skyldighet att erbjuda varje elev en stimulerande undervisning men de har också

rätt att förvänta sig att eleven tar ett ansvar för sitt lärande och tar tillvara de möjligheter som skolan erbjuder. Ingen lärare oavsett dennes skicklighet kan ta hela ansvaret för en elevs lärande. En lärandeprocess förutsätter att elever är en aktiv part.

Skolans huvuduppgift är att förmedla kunskap och vårt gemensamma bildningsarv till den uppväxande generationen. En förutsättning för att lyckas med detta är ett bra ledarskap, ett tryggt och stimulerande studieklimat, präglat av trivsel, generositet och ansvarstagande.

VALFRIHETEN STÄRKER UTBILDNINGSVÄSENDET

Utbildning är för viktigt för att vara ett statligt monopol. Det stora utbudet av pedagogiska inriktningar, profiler och huvudmän är en styrka för det svenska utbildningsväsendet.

Tanken bakom enhetsskolan var att barn från olika samhällsklasser och miljöer skulle gå tillsammans. Skillnader skulle utjämnas och olikhet likriktas - allt för att säkerställa jämlikhet och demokrati. Och om det fungerade skulle möjligtvis valfriheten inte behövas.

Men verkligheten är en annan. Segregationen i den kommunala skolan består. Ungdomar, särskilt i utanförskapsområden, hoppar av i rekordhöga antal. Kunskapsresultaten sjunker. Aldrig tidigare har bostadsområde och klasskamrater spelat en så stor roll för ett barns framtid som i dag.

Drömmen om en jämlik, utjämnande skola har skapat utslagning och ojämlikhet. För att möta varje elevs unika behov och förutsättningar krävs nämligen mångfald och variation.

Och valfriheten fungerar. Studier visar att kommuner med många friskolor har högre resultat än andra. I varje undersökning är föräldrar med barn i friskola nöjdare än föräldrar som inte har valt skola.

Ändå handlar detta om någonting större – frihet. Frihet för visionären med en ny pedagogisk idé att starta en skola. Frihet för läraren att söka sig till en ny arbetsgivare eller starta eget. Frihet för familjer och elever att själva bestämma över skolvalet.

I Alliansens Sverige är det inte byråkrater som – med ett streck på kommunkartan – bestämmer vilken skola ett barn ska gå till. Den makten ska ligga hos barnet längst bak i klassrummet som inte får sina behov tillgodosedda, eleven som inte trivs på sin skola och familjen som helt enkelt vill ha ett annat alternativ än det kommunala.

Syftet med utbildningsväsendet är att förmedla kunskap till den uppväxande generationen, men det är också att garantera ett fritt samhälle och en stabil demokrati. Dessa mål uppfylls bättre när alla är fria att välja den skola som passar dem bäst.

2 . GLOBALISERINGENS MÖJLIGHETER

Vem som blir vinnare och vem som blir förlorare av globaliseringen har varit ett ständigt återkommande trätoämne det senaste decenniet. Att marknaden - för tjänster, arbete och utbildning - inte längre begränsas av nationsgränser skapar både oro och hopp. Teknikutveckling och välståndsökningar har skapat närmast gränslösa möjligheter för individuell utveckling och tillväxt. Samtidigt ökar trycket på dem som halkar efter. Tillgången till utbildning och kunskap har aldrig varit mer avgörande, varken för enskilda individer eller de samhällen de lever i.

Världen har samtidigt blivit både blivit mindre och större, det syns inte minst i svenska klassrum. Människor reser, flyttar eller flyr, tar med sig erfarenheter, språk och kulturella färdigheter. Vår öppenhet är en styrka: med högre trösklar hade vi också haft sämre förutsättningar att klara oss i en internationaliserad värld. Som litet, exportberoende land har vi under århundraden fått vända oss utåt, mot nya marknader och möjligheter. Ska vi kunna fortsätta konkurrera krävs dock en skola som kan göra det mesta av våra förutsättningar.

En bra utbildning spränger de gränser som geografi, landsbygd och stad, klass och etnicitet bygger upp, i Sverige och i världen. OECD:s statistik visar att en fjärdedel av de högpresterande eleverna inom naturvetenskap har en socioekonomisk status som ligger under genomsnittet för landet. Flickor med utländsk bakgrund har bättre studieresultat än svenska pojkar.

På sikt är det också de ungas kunskaper som bereder framtidens välstånd. EU-kommissionen bedömer att USA och Europa kommer att ha förlorat sin vetenskapliga och tekniska överlägsenhet till förmån för Asien redan år 2025. Indien och Kina kommer kunna stå för cirka 20 procent av världens forskning och utveckling, det vill säga mer än dubbelt deras nuvarande andel. Asien kommer att vara en stark konkurrent till Sverige och Europa för lokaliseringen av företagens forskning och utveckling. Det är naturligtvis i sin helhet positivt att globaliseringen givit en så stor del av världen en standardhöjning. Men det innebär även att EU och Sverige måste ställa sig frågor om hur vi ska hantera denna förändrade världsbild och de utmaningar vi står inför. Dem som tidigare konkurrerade med lägre löner konkurrerar nu också med kunskap.

De uppenbara vinnarna av globaliseringen är naturligtvis de människor som tidigare var dömda till ett liv i armod och fattigdom. Men även vi vinner på att fler får tillgång till materiellt välstånd och utökat kunnande. Nya marknader skapas

för våra produkter. Nya samarbeten leder till fler innovationer, i Trollhättan som i Tokyo.

3. NYSTART FÖR SVENSK SKOLA

Alliansen har höga ambitioner för utbildningsväsendet. Trots att mycket redan är gjort återstår en hel del arbete.

Våra utmaningar är stora. Sedan mitten av nittioalet har svensk grundskola varit i en nedåtgående spiral. Internationella studier av läsförståelse, matematikkunskaper och resultat i NO-ämnena visar att elever i Sverige successivt halkar efter andra jämförbara länder. En av fyra saknar betyg i ett eller flera ämnen när de lämnar grundskolan, en av tio är inte behörig till gymnasiet och en av åtta pojkar (med svensk bakgrund) klarar inte det nationella läsförståelseprovet i år nio. Socioekonomiska skillnader får allt större betydelse för elevernas resultat och skillnaderna ökar dessutom.

Avhoppen från gymnasieskolan har ökat kraftigt sedan den förra gymnasiereformen. Var tredje 20-åring har inte klarat en gymnasieutbildning med godkända betyg. Individuella programmet, vars syfte är att hjälpa elever som saknar behörighet till ett nationellt program, har under de senaste åren blivit ett av gymnasieskolans största program. Avhoppen och dåliga resultat drabbar de elever som har minst kunskaper med sig från grundskolan, vilket tydligt visar att insatserna måste sättas in tidigare.

Lärarna är skolans viktigaste resurs – men under drygt ett decennium ökade andelen obehöriga år efter år. Denna trend är bruten. Sverige har nu den högsta lärartätheten sedan tidigt nittioal. Trots detta finns stora problem. I svenska, engelska och matematik har endast 60 till 70 procent av lärarna både lärarutbildning och ämnesutbildning. I vissa ämnen är siffran så låg som 40 procent.

är för att möta dessa utmaningar som Alliansen lägger om utbildningspolitiken. Under denna mandatperiod har regeringen påbörjat det största förändringsarbetet av svensk skola sedan folkskolan infördes 1842.

Förskolan

- Allmän förskola för treåringar
- Förskolelyftet där förskollärare och barnskötare ges möjlighet att stärka sin kompetens
- Tydligare läroplan med förstärkt pedagogisk inriktning

Grundskolan

- Läsa-, skriva-, och räkna-satsning för att stärka kunskaperna under grundskolans tidigare år
- Matematik- och NO-satsning för att öka intresset och nyfikenheten för ämnena.
- Skriftliga omdömen från årskurs 1
- Nationella prov i fler ämnen och tidigare årskurser. I årskurs tre nationella prov i svenska och matematik. I årskurs nio även nationella prov i kemi, fysik och biologi.
- Satsning på att sprida evidensbaserade åtgärder mot mobbning, det är det bästa sättet att förebygga mobbning
- En strategi för entreprenörskap inom hela utbildningssystemet har lagts fast
- Förändrat meritpoängssystemet som belönar eleven om de väljer språk, matematik eller relevanta kurser för utbildningen
- Lärarlyftet, den största satsningen på lärarnas fortbildning i modern tid

Gymnasieskolan

- Spetsutbildningar har införts på prov så att även de mest begåvade eleverna ställs inför nya utmaningar och på så sätt fortsätter att utvecklas
- Lärlingsutbildning har införts på prov, en alternativ väg till yrkesexamen
- Reformeringen av gymnasieskolan har påbörjats.

Vuxenutbildning och yrkesutbildning

- Yrkehögskolan har etablerats och byggts ut med fler platser
- Kvalitetsförbättringar och ökad valfrihet inom svenska för invandrare har genomförts.
- En storsatsning på yrkesutbildning inom vuxenutbildningen, yrkesvux

Högre utbildning och forskning

- En forsknings- och innovationsproposition har lämnats som innebär större satsning på forskning än de tre tidigare propositionerna tillsammans.
- Nya resurser har tillförts till varje studieplats för att höja kvaliteten på utbildningen
- Lissabonmålet om att de offentliga anslagen ska vara 1 procent av BNP har uppnåtts.
- Kårobligatoriet har avskaffats
- Högskolesektorns självbestämmande har ökat genom en autonomiproposition i syfte att minska antalet regler och begränsningar
- Det akademiska ledarskapet har förstärkts på lärosätena
- Den politiska styrningen av forskningsanslagen har minskat

-
- Högskolan har byggts ut med 10 000 platser, med bibehållen kvalitet och full finansiering
 - Högskolemomsen har avskaffats
 - De bästa forskningsmiljöerna har premierats genom ett nytt kvalitetsdrivande resursfördelningssystem och strategiska satsningar på särskilt angelägna områden
 - Läkarutbildningen har successivt byggts ut för varje år
 - Beslut om en ny lärarutbildning har fattats och kraven skärpts på de lärosäten som ger den.
 - ESS, neutronforskningsanläggning kommer att byggas i Lund. Det blir en av världens modernaste och största forskningscenter, kommer generera arbetstillfällen men framförallt kvalitativa forskningsresultat.
 - Avgifter för internationella studenter införs. Sverige ska konkurrera med kvalitativ utbildning inte med att platserna är gratis
 - Studiemedlet har höjts med 430 kronor
 - Fribeloppet har höjts
 - Innovationskontor har införts för att stärka kommersialiseringen av forskningen

Skolans styrning

- Skolinspektion har införts för att se till att alla skolor följer styrdokumentet samt att alla skolor ska granskas oftare
- Statlig obligatorisk rektorsutbildning
- Tydligare och bättre befogenheter har getts lärarna för att skapa lugn och ro i klassrummet.
- Nya kursplaner för minskad målträngsel i skolan
- Myndigheten för skolutveckling har avvecklats.

DE STORA REFORMÅREN 2011 – 2012

Regering och riksdag har fattat en rad viktiga beslut som kommer att träda i kraft först efter valet. Besluten är av sådan storlek och betydelse att det varken varit önskvärt eller möjligt att hasta igenom förändringarna. Regeringen vill undvika att genomföra genomgripande förändringar som inte är väl förankrade ute i verksamheten.

Under 2011 och 2012 kommer följande reformer att träda i kraft:

- Ny skollag
- Nytt betygssystem med fler steg
- Ny gymnasieskola med två tydliga inriktningar och en modern lärlingsutbildning
- Nya kurs- och läroplaner
- Ny lärarutbildning med ökad kvalitet för skolans viktigaste komponent – lärarna

Ett viktigt fokus under nästa mandatperiod är att följa upp och genomföra implementeringsinsatser för att garantera att reformerna får ett fullt genomslag i hela skolväsendet.

Regeringen har därutöver också aviserat förslag syftande till att genomföra ytterligare reformer under kommande mandatperiod. Det gäller bl a betyg från årskurs 6 och fler nationella prov. Regeringen har också aviserat införandet av en motsvarighet till Lex Sarah för skolan och en försöksverksamhet med flexibel skolstart. Det är självfallet en prioriterad uppgift för Alliansen att genomföra redan aviserade reformer.

4 . FÖRSKOLA OCH PEDAGOGISK OMSORG

Det är i barndomen som vi får de värderingar som bär oss genom livet. Tryggheten, den första samvaron och den tidiga bekantskapen med omvärlden påverkar oss inte bara för stunden, utan finns närvarande långt efter det att vi tagit steget ut i vuxenvärlden.

Det är föräldrarna som känner sina barn bäst. Därför är det också föräldrarna som bäst avgör barnets behov av omsorg under de första åren. Varje familj ska ha möjlighet att välja den omsorgsform som passar just dem och deras barn. Det förutsätter att det finns en mångfald av olika omsorgsformer att välja emellan. Alla omsorgsformer ska präglas av hög kvalitet och erbjuda barnen såväl pedagogisk stimulans som trygghet och omsorg.

Inför valet 2006 presenterade Alliansen vad vi ville se som bärande delar i en förnyelse av den svenska familjepolitiken. Med tydlig utgångspunkt i den moderna familjens skiftande behov lade vi grunden för en politik som bättre ser till olika familjers situation och önskemål. Alliansen har under mandatperioden förnyat svensk familjepolitik och förverkligat våra löften till väljarna. Här ingår bl a en möjlighet till vårdnadsbidrag för familjer som vill vara hemma lite längre med sina barn och en jämställdhetsbonus som stöd för mer jämnt fördelad föräldraledighet. Dessa och andra relevanta frågor på området behandlas vidare inom alliansens familjepolitiska grupp.

FÖRSKOLA

Svensk förskola är internationellt erkänd för sin höga kvalitet och tillgänglighet. Tillsammans med föräldrarnas fostran bidrar den till att barnen utvecklas och kan därmed lägga en grund för framtida skolgång.

Barn har en naturlig vetgirighet och kunskapstörst. Förskolan ska erbjuda barnen en trygg miljö som utmanar och lockar till utveckling och lärande. Regeringen har satt igång ett arbete med att stärka förskolans pedagogiska uppdrag. Förskollärarna ska få ett tydligare ansvar att leda det pedagogiska arbetet. I framtiden ska målen i läroplanen vara tydligare och höja ambitionerna vad gäller barns lärande i förskolan. Den pedagogiska förstärkningen ska ske med bibehållen respekt för förskolans identitet - där omsorg, fostran, lek och lärande bildar en helhet. Förskolan ska inte vara skola, men den ska vara lärorik

Forskning visar att nyckeln för all annan inläring är språket. Förskolans läroplan bör på ett bättre sätt än i dag stimulera barnens lärande, med tydligare mål och en stärkt inriktning mot barns språkliga och matematiska utveckling. Eventuella problem i språkutveckling kan då också upptäckas i ett tidigt stadium, vilket ger bättre möjligheter att motverka problem med läs- och skrivinläringen vid skolstart.

Uppföljning och utvärdering av förskolans verksamhet ska vara en del av förskollärarens uppdrag. Syftet är att stärka barnens lärande och utifrån detta följa upp och utveckla verksamheten. I detta ingår att barnens utveckling och lärande följs och dokumenteras.

Som ett komplement till utvecklingssamtalen i förskolan ska de förskolor som så önskar kunna arbeta med individuella utvecklingsplaner (IUP). Sådana utvecklingsplaner ska utgå ifrån varje enskilt barns förutsättningar, vara framåtsyftande och redovisa hur förskolan arbetar för att på bästa sätt främja barnens utveckling och lärande i förhållande till läroplanen. Den ska inte bedöma barnens kunskaper och färdigheter efter en betygsskala eller jämföra dem med varandra.

Föräldrarna har rätt att få god information om barnens utveckling och lärande i förskolan och det är viktigt att deras engagemang tas tillvara på ett bra sätt under förskoleåren. Det är även viktigt att de kunskaper som barnet besitter tas tillvara när barnet börjar i skolan. På så sätt skapas förutsättningar för en ökad pedagogisk stimulans och en mer individuellt utformad undervisning redan från skolstart.

Vi ser det som mycket positivt med förskolor som arbetar aktivt för att utveckla sitt pedagogiska innehåll och tycker att det är viktigt att alla förskolor som så önskar kan utveckla profiler mot t.ex. engelska, moderna språk, matematik eller natur och miljö, för att tillgodose barns och föräldrars olika önskemål och behov.

Både förskollärare och barnskötare ska ha möjlighet att bygga på sin kompetens. Genom förskolelyftet görs en särskild satsning på personalen i förskolan. Arbetsgruppen anser att regeringens satsning på forskarskolor för förskollärare på ett positivt sätt främjat förskoleverksamheten. .

I den nya gymnasieskolan kommer Barn- och fritidsprogrammet att ha en tydlig yrkesutgång för arbete som barnskötare i förskolan. Genom att öka utrymmet för yrkesämnen på yrkesprogrammen kommer eleverna på detta program att vara bättre förberedda för arbetet som barnskötare. Arbetsgruppen anser att utformningen av den ettåriga påbyggnadsutbildningen för barnskötare inom yrkeshögskolan bör utvecklas.

PEDAGOGISK OMSORG GER VALFRIHET FÖR FAMILJEN

Omsorgen om den minsta barnen handlar om mer än förskola. Även tillgången till familjedaghem, flerfamiljssystem och andra pedagogiska omsorgsformer är avgörande för att kunna möta varje barns och familjs unika behov av omsorg.

Alliansen har ökat valfriheten inom barnomsorgen genom att införa en barnomsorgspeng. Barnomsorgspengen innebär en etableringsfrihet för en mångfald av olika omsorgsformer i hela landet. Den ger utrymme för såväl familjedaghem och flerfamiljssystem som andra alternativa, pedagogiska, omsorgsformer i ännu oprövade former.

Tyvärr är kunskapen om reformen mycket låg såväl hos föräldrar som kommuner.

Vi vill ge Skolverket i uppdrag att göra en informationssatsning om reformen samtidigt som Skolinspektionen ges i uppdrag att göra en särskild granskning av hur kommunerna uppfyller sitt informationsansvar gällande barnomsorgspengen.

STÖD DE ÖPPNA FÖRSKOLORNA

De öppna förskolorna för en tynande tillvaro. Bara under 2000-talet har antalet minskat med nästan hälften. Två tredjedelar av kommunerna uppger ekonomiska skäl för nedläggningarna trots att öppen förskola är en förhållandevis billig verksamhet. Skolverket konstaterar att nedläggningarna är betydligt större än vad som motsvaras av att antalet barn minskat när förskolan byggts ut. Nedläggningarna är dessutom en osäker besparing; öppen förskola kan ses som en generell förebyggande verksamhet. Den kan medverka till att problem upptäcks och åtgärdas tidigt och därmed förhindra mer kostsamma insatser senare. Utöver betydelsen för hemmavarande föräldrar är de öppna förskolorna ofta ett viktigt stöd för familjedaghemmen.

Arbetsgruppen vill främja utveckling av de öppna förskolorna bl.a i deras roll som ett stöd för den alternativa pedagogiska omsorgen. Syftet är att såväl kommunala som fristående huvudmän ska uppmuntras att t.ex. skapa mötesplatser och verksamhet för dagbarnvårdare och andra pedagogiska omsorgsformer.

5. EN SKOLA FÖR VARJE ELEV

Skolan ska ge barn och ungdomar de kunskaper och värderingar som krävs för att leva ett gott liv och utvecklas till ansvarstagande vuxna.

Varje elev är unik. Hon eller han har rätt till stöd och uppmuntran för att, utifrån sina egna förutsättningar, kunna utvecklas så långt som möjligt. Ingen ska halka efter i undervisningen utan att det uppmärksammas, men ingen ska heller behöva stå tillbaka bara för att han eller hon har lätt att lära.

Skolväsendet måste ständigt förändra och förbättra sig. Utan förnyelse förmår det inte att anpassa sig efter de enskilda elevernas skiftande behov. Mångfald – av metoder, arbetssätt och pedagogik – är inget hot. Tvärtom är variationen någonting som stärker utbildningssystemet. En mångfald av olika skolor med olika inriktningar och huvudmän är en självklarhet i alliansens skolpolitik.

Skolan har som huvuduppgift att förbereda den uppväxande generationen för framtiden. Samtidigt är den en arbetsplats för hundratusentals vuxna och drygt en miljon elever. Deras liv är här och nu – och de förtjänar en god arbets- och studiemiljö.

GRUNDSKOLAN ÄR OERSÄTTLIG

Grundskolans betydelse för elevernas framtida lärande och utveckling kan inte överskattas. Att ge alla elever oavsett bakgrund möjlighet att uppnå målen i grundskolan är avgörande för all framtida utbildning. Nästan alla kan nå målen med ett framsynt ledarskap, höga förväntningar, flexibla arbetsformer, en studiemiljö präglad av trygghet och arbetsro, kontinuerlig uppföljning och rätt stöd tidigt. Tidiga insatser i grundskolan är av stor betydelse för såväl gymnasieskolan som vuxenutbildningen och högskolan.

Forskningen visar att framgångsrika skolor har höga förväntningar på sina elever – med utgångspunkt i att alla elever kan lära samt att skolans och undervisningens kvalitet, inte elevernas bakgrund, är avgörande för resultaten. Dessa skolor utvärderar kontinuerligt elevernas kunskaper och ger uppmuntran och belöning för ett bra arbete. Kunskapen om forskningsresultat och goda exempel bör spridas till fler skolor.

Sedan mitten av nittiotalet har elevernas kunskaper i flera viktiga ämnen försämrats och klyftorna i resultat mellan barn från olika uppväxtvillkor har ökat.

Elever med högutbildade föräldrar når väsentligt högre resultat i skolan än elever med lågutbildade föräldrar. Detta trots att det helt övergripande målet för svensk utbildningspolitik har varit att öka jämlikheten.

Det är för att vända den negativa utvecklingen som regeringen lägger om utbildningspolitiken. Varje elev måste få möjlighet att lära mer.

FRAMGÅNGRIKA SKOLOR

Skolor är olika i storlek och förutsättningar men alla skolor kan bli bättre. Erfarenheterna från framgångsrika skolor visar hur bland annat ett tydligt ledarskap, höga förväntningar på varje elev, kontinuerlig uppföljning och utvärdering och ett positivt klimat mellan lärare och elever byggt på respekt och ömsesidigt förtroende kan främja mycket goda resultat.

Alla elever förtjänar att mötas med höga förväntningar och en skolmiljö där de växer som människor. Arbetsgruppen vill finna former för att ytterligare stimulera skolutveckling och framgångsrika skolor.

TYDLIGARE KUNSKAPSKRAV OCH BÄTTRE STÖD

Det första steget är att förändra grundskolans kurs- och läroplaner. I framtiden ska det finnas distinkta och utvärderingsbara kunskapskrav i årskurs tre, sex och nio. Undervisningens centrala innehåll – stoffet som alla ska lära sig – kommer att vara tydligt definierat i dessa årskurser. Kunskapskraven ska utvärderas med nationella prov. Det innebär att dagens prov i årskurs fem flyttas fram ett år.

Kunskapsutvärderingen gör att lärarna tidigt kan upptäcka elever som halkar efter. När dessa elever synliggörs tvingas kommuner och skolor att göra insatser – t ex sätta in extra stöd och hjälp. 2007 infördes ett särskilt statsbidrag för elever som ligger i riskzonen för att inte nå målen i basfärdigheterna läsa, skriva och räkna. Arbetsgruppen anser att detta statsbidrag bör fortsätta.

BRA INFORMATION TILL FÖRÄLDRARNA

Alla föräldrar har rätt till god information om sina barns kunskapsutveckling. Betygen fyller här en viktig funktion. Regeringen har därför beslutat om att införa en betygsskala med fler steg och kommer även att återkomma med införande av betyg från årskurs sex.

Sedan hösten 2008 ska även den individuella utvecklingsplanen innehålla skriftliga omdömen. Det tidigare förbudet mot betygslänkande skriftlig information har slopats. I stället får skolan själv välja hur dessa omdömen ska utformas. Det skriftliga omdömet kan även innehålla information om elevens sociala utveckling och ska även innehålla överenskommelser mellan lärare, elev och föräldrar som

syftar till att stödja elevens lärande. Det är viktigt att skolan kan ha en förtroendefull dialog med elever och föräldrar. Därför bör fler uppgifter än idag att kunna sekretessbeläggas.

Det är viktigt att stärka rättvisan och likvärdigheten i bedömning och betygsättning och regeringen har under de senaste åren föreslagit och genomfört en rad åtgärder i denna riktning. Betygsättningen är ett av skolans viktigaste områden för myndighetsutövning och har stora konsekvenser för den enskilde. I dagsläget finns inte någon möjlighet för elever att överklaga ett satt betyg eller att få det omprövat. Ur rättssäkerhetshänseende är omprövning av betyg en viktig fråga. En särskild utredare har därför fått i uppdrag att se över och föreslå hur en rätt för elever att få sina betyg omprövade kan införas.

FÖRSÖK MED FLEXIBEL SKOLGÅNG

Skolan ska vara anpassad efter eleverna. Några lär sig fort, andra behöver mycket tid och stöd för att nå målen. Som en naturlig följd av detta bör även undervisningstiden vara mer flexibel. Möjligheten att börja tidigare eller senare liksom att gå om eller hoppa över ett år bör utnyttjas i större utsträckning.

I dag kan föräldrarna begära att deras barn ska börja i ettan höstterminen det år barnet fyller sex eller sju år, eller, om särskilda skäl föreligger, åtta år. Däremot är det inte möjligt att börja skolan på vårterminen. En utredare har därför fått i uppdrag att föreslå hur en försöksverksamhet med flexibel skolstart kan utformas, det vill säga att elever ges möjlighet att börja vid andra tider på året än då höstterminen startar. Dessutom ska utredaren föreslå hur skolmognadsprov ska kunna erbjudas, som stöd för föräldrarnas beslut.

SPRÅKSATSNING

Språket har avgörande betydelse för all kunskapsutveckling. När kunskaperna i svenska saknas påverkar det skolgången och resultaten i alla andra ämnen. Sedan 2007 finns därför en särskild satsning på basfärdigheterna i läsning och skrivning.

De moderna språkens ställning i grundskolan och gymnasieskolan bör stärkas. Bland annat måste regelverket för språkvalet i årskurs sex stramas upp. Det är inte rimligt att 30-40 procent av grundskoleleverna antingen aldrig väljer ett modernt språk eller hoppar av språkstudierna. Som huvudregel ska alla läsa minst ett modernt språk. Elever som läser moderna språk ska också få räkna ytterligare ett ämne i sitt meritvärde när de söker till gymnasieskolan.

I framtiden måste det också vara lättare för eleverna att studera andra språk än tyska, franska och spanska på grundskolan. De skolor som vill arbeta med andra

språk bör uppmuntras. På gymnasiet bör det även finnas spetsutbildningar inriktade mot nya främmande språk.

Sverige måste bli bättre på att ta tillvara på språkkunskaperna hos personer som invandrar till vårt land. På gymnasienivå bör därför fortsättningsstudier i modersmål uppmuntras.

FORTSATT SATSNING PÅ MATEMATIK, TEKNIK OCH NATURVETENSKAP

Intresset för naturvetenskap och teknik är för lågt bland svenska ungdomar. Samtidigt sjunker resultaten. Exempelvis presterade svenska åttondeklassare sämre i matematik 2003 än vad de ett år yngre eleverna, sjundeklassarna, gjorde tio år tidigare.

Två tredjedelar av universitetslärarna inom naturvetenskap och teknik anser att nybörjarstudenterna är sämre rustade än tidigare. För att komma till rätta med problemen har regeringen gjort en satsning på matematik, naturvetenskap och teknik. Regeringen har gett en delegation i uppdrag att kartlägga behovet av välutbildad arbetskraft inom matematik, naturvetenskap, teknik och informations- och kommunikationsteknik samt att lyfta fram, förstärka och utveckla arbetet med att öka intresset för och deltagandet i högskoleutbildningar inom dessa områden. Grundskolor som vill utveckla sin undervisning i matematik har kunna ansöka om ett stimulansbidrag. Det skapar värdefulla pedagogiska processer ute på skolorna.

Om Sverige även i framtiden ska ha högteknologisk industri måste svenska ungdomars intresse för och kunskaper i dessa ämnen förbättras. Arbetsgruppen anser att satsningen på MNT har en bra inriktning och är välmotiverad.

ENTREPRENÖRSKAP I SKOLAN

Sverige står inför en skarp global konkurrens om jobb och investeringar. Det är en tydlig trend att nya jobb skapas i små och medelstora företag och inom den växande tjänstesektorn. Därför behöver Sverige ett bättre företagsklimat, fler företagare och större utrymme för entreprenörer.

Entreprenörskap handlar inte bara om att starta företag. Att vara entreprenör handlar om att tänka nytt, se möjligheter och lösa problem. De egenskaper som krävs för att bli en framgångsrik entreprenör är samtidigt egenskaper som alla människor har nytta av oavsett om man är sin egen eller är anställd. Nyfikenhet, kreativitet och förmågan att lösa problem är därför viktiga egenskaper att stimulera och utveckla genom hela skolsystemet. Skolans är avgörande för att Sverige ska bli mer entreprenöriellt.

Även om skolans attityd, kunskap och arbetssätt kring entreprenörskap ändrats positivt de senaste åren så finns mycket kvar att önska. En viktig målsättning är att fler ska se eget företagande som ett lika självklart val som en anställning efter genomförd utbildning. 2009 tog regeringen därför fram en strategi för entreprenörskap i skolan. Skolverket har fått i uppdrag att främja skolors samarbete med arbetslivet, erbjuda kompetensutveckling, underlätta erfarenhetsutbyte samt fördela utvecklingsmedel och verksamhetsstöd. Myndigheten ska även kartlägga, analysera och sprida erfarenheter av huvudmännens arbete med entreprenörskap. Arbetsgruppen anser att vi bör främja entreprenörskap på alla nivåer inom utbildningsväsendet, och fortsätta stödja organisationer som Ung företagsamhet och Snilleblixarna. Det är också viktigt att lärare har möjlighet att få kompetensutveckling för att kunna undervisa i entreprenörskap.

DIGITAL KOMPETENS OCH NY TEKNIK I UNDERVISNINGEN

Datorer, mobiltelefoner och ny teknik är viktiga redskap i skolan och en god digital kompetens är av central betydelse inom snart sagt varje område av samhället. Lärande består till stor del av kommunikation och bearbetning av information. Informations- och kommunikationsteknik (IKT) är ett allt viktigare redskap i skolan. Tillsammans med digitala läromedel och Internet innebär tekniken att lärandet kan underlättas och vidgas. Lärare behöver därför ha god kompetens i hur de kan använda IT och medier på ett kreativt och genomtänkt sätt i skolan.

En kompetent IKT-användning kräver också kunskap om och förståelse av Internet och digitala medier. Den inkluderar möjligheter och risker i en vidare bemärkelse samt värdering av information och bruk av källor. Det är särskilt viktigt att de som arbetar med barn och ungdomar har insikt i och kunskap om den öppna medieanvändningens risker. Därför behöver lärarutbildning ge de blivande lärarna kompetens om IKT och lärande i digitala miljöer. Arbetsgruppen anser att Skolverket ska fortsätta stödja IT-användningen i skolor och förskolor och stödja kompetensutvecklingen av lärare och förskollärare.

SKOLGÅNG FÖR GÖMDA BARN

Alla barn har rätt till utbildning. Arbetsgruppen anser att inget barn ska vara tvunget att avstå från utbildning på grund av att dess föräldrar valt att vistas i Sverige utan tillstånd. Alliansen ser nu över hur alla barn som vistas i Sverige, oavsett skäl, ska ges rätt att gå i skolan.

BÄTTRE RESULTAT I UTANFÖRSKAPSOMRÅDEN

Trots många ansträngningar är skolresultaten i utanförskapsområden alltför ofta mycket dåliga. Det är inte ovanligt att 40-50 procent eller fler av eleverna har

misslyckats att nå målen i alla ämnen. Andelen behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan är låg. Resultaten från den senaste PISA-mätningen liksom rapporter från Skolverket visar att skillnaderna i resultat mellan skolorna tenderar att öka.

Lärarkompetensen är avgörande för resultaten. Detta gäller givetvis överallt och sannolikt ännu mer i utanförskapsområden. Arbetsgruppen vill därför genomföra en satsning för att förbättra kunskapsresultaten i utanförskapsområden. Fokus för satsningen ska vara att stärka lärarkompetensen och tillgången till speciallärare.

GYMNASIESKOLAN

Ungdomar är olika – de har olika mål, ambitioner och förhoppningar. Vissa vill läsa vidare på högskolan efter gymnasiet, andra vill gå direkt ut i arbetslivet. Några vill lära sig yrkeskunskaper på en arbetsplats, för andra passar det bättre att lära sig yrkesämnen i skolan. Utgångspunkten för en modern gymnasieskola är att elever ska kunna välja olika vägar till kunskap.

Det är därför Alliansen lägger om gymnasieskolan. Tanken bakom reformen är att höja ambitionsnivån och skapa en skola där alla elever ges möjlighet att utvecklas.

För det första höjs kraven för att komma in på gymnasiet. I framtiden ska eleverna vara godkända i minst tolv ämnen för tillträde till de högskoleförberedande programmen och minst åtta för tillträde till yrkesprogrammen. Dagens intagningskrav gör eleverna en otjänst och invaggar dem i en falsk trygghet när man inte ställer realistiska förkunskapskrav.

För det andra höjs kraven på utbildningarna. Det sker inte genom att man göra dem så lika varandra som möjligt. Tvärtom måste de olika programmen och inriktningarna både behålla och utveckla sin särart.

Yrkesprogrammen ska därför ha högt ställda mål för elevernas yrkeskunskaper. Eleverna lägga mindre tid på traditionella läsämnen och mer på yrkesämnena. Det ska inte längre vara ett tvång för alla elever att nå grundläggande högskolebehörighet. Möjligheten och rätten att komplettera ska dock alltid finnas, antingen under gymnasietiden genom valbara extrakurser eller senare inom vuxenutbildningen.

Vägen till kunskap är olika. För vissa elever fungerar undervisning i ett klassrum bäst, för andra är tiden tillsammans med en erfaren handledare på ett företag ovärderlig. Därför skapas lärlingsutbildningar på yrkesprogrammen och en försöksverksamhet med lärlingsutbildning har inletts under den gångna

mandatperioden. De har samma mål och examenskrav som yrkesprogrammen, men huvuddelen av lärlingens utbildning är förlagd på en arbetsplats.

Samtidigt får eleverna på de högskoleförberedande programmen ökade studiekraV. Det ska löna sig att läsa fördjupningskurser. Målet är att eleverna ska bli bättre förberedda för att påbörja studier inom högskolan.

För det tredje höjs kraven för att lämna gymnasiet. Alla utbildningar ska avslutas med en gymnasieexamen. För yrkesexamen ska eleverna vara godkända i 90 procent av poängen som krävs för ett fullständigt yrkesprogram. I dessa måste vissa yrkeskurser alltid ingå.

En högskoleförberedande examen ersätter begreppet grundläggande högskolebehörighet. Genom att lägsta kraven för kunskaper i svenska och engelska höjs ger den studenterna en god grund att stå på när de börjar på högskolan.

INFÖR EN GYMNASIEINGENJÖRSEXAMEN

Alliansen vill även skapa möjlighet att inom gymnasieskolans ram läsa vidare till det som tidigare kallades gymnasieingenjörsexamen. Gymnasieingenjörer är en yrkesgrupp som är efterfrågad på arbetsmarknaden, men som inte längre utbildas. Alliansen vill därför göra det möjligt att inom ramen för det tekniska programmet läsa en fyraårig utbildning som utmynnar en yrkesexamen som gymnasieingenjör.

INTRODUKTIONSPROGRAM

Individuella programmet var tänkt som en särlösning för ett fåtal elever, men är numera ett av gymnasieskolans största program. Av dem som börjar programmet lämnar färre än var femte gymnasieskolan med godkända betyg. I grunden beror avhoppet på ett feltänk; de mest skoltrötta eleverna ska inte gå tre år på gymnasiet utan fyra eller fem. Detta fungerar inte. I stället borde hjälpen satts in mycket tidigare.

Det behövs moderna och flexibla lösningar för att fler elever ska lämna gymnasieskolan med tillräckliga kunskaper för att klara vuxenlivet. Dagens individuella program ersätts därför med fem introduktionsprogram. Vissa elever ska erbjudas ett preparandår för att snabbt nå behörigheten till gymnasiet. Invandrarelever ska få en språkin introduktion skraddarsytt för att de så fort som möjligt ska kunna gå över till nationella program. Mycket skoltrötta elever och elever med olika sociala problem ska erbjudas individuella alternativ med stora inslag av arbetsförlagt lärande.

förskolläraryt utbildning. Samtidigt ska det nya systemet för lärarutbildning, behörighet och legitimation skapa fler vägar in till läraryrket. Även andra typer av akademiska ämnesutbildningar ska tillsammans med en kompletterande pedagogisk utbildning och fullgjord praktik kunna leda till lärarlegitimation.

KOMPETENTA LÄRARE

Läraryftet är den största satsningen på kvalificerad fortbildning för lärare någonsin. Under de närmaste åren skärps behörighetskraven för lärare samtidigt som en ny lärarutbildning sätts. Arbetsgruppen anser att en fortsättning av läraryftet ska övervägas, men att satsningen bör inriktas mot lärare som behöver komplettera sin kompetens för att klara de nya behörighetsreglerna. Arbetsgruppen anser att även förskolelyftet har varit välmotiverat men att satsningen bör utvärderas innan beslut om en eventuell förlängning .

Vår vision är att läraryrket ska vara en fri akademisk profession, där professionell reflektion och utveckling av undervisningen är huvuduppgiften. Men med frihet kommer också ansvar. Skolan finns för att eleverna ska kunna tillägna sig de kunskaper och färdigheter som krävs för ett framgångsrikt vuxenliv. Det bör därför finnas tydliga system och instrument för ansvarstagande och ansvarsutkrävande på alla nivåer i skolväsendet.

Kunskapen om lärande, pedagogisk utveckling och utbildningens utformning bör vara forskningsbaserad. Behovet av en verksamhetsnära forskning på skolans område är stort. Av det skälet har regeringen inrättat ett antal forskarskolor för lärare. Den utbildningsvetenskapliga forskningen i ett bredare perspektiv bör även ges utrymme i den kommande forskningspropositionen.

Nationella ämnesdidaktiska centrum är ett viktigt stöd för skolutvecklingen eftersom de stimulerar ämnesdidaktisk forskning och skapar kontakter mellan lärare, skolhuvudmän, lärarutbildningar och ämnesinstitutioner. I framtiden bör det finnas ämnesdidaktiska centrum för olika skolämnen. Den närmare utformningen bör utredas vidare. Befintliga nationella resurscentra bör ses över och det särskilda åtagandet ska fördelas i konkurrens.

Arbetsgruppen vill även lyfta fram andra satsningar för att stärka lärarprofessionen. Det handlar till exempel om vidareutbildning av utbildade lärare.

REKORSLYFT

Ledarskapet i skolan är avgörande för en skolans kvalitet. Rektorn är som högsta chef för en skola ytterst ansvarig för skolans resultat och arbetsmiljö. Tyvärr går för mycket av rektorernas tid åt till administration. Rektors ställning och ansvar

som ledare bör stärkas och ges ökade befogenheter. Skolan bör i högre utsträckning rekrytera skolledare med olika bakgrund.

Utöver den statliga rektorsutbildningen behöver rektorer ges ökade möjligheter till utbildning i management- och ledarskapsfrågor. Arbetsgruppen vill ta initiativ till ett nationellt Rektorslyft. Det innebär att rektorerna ska ges möjlighet att gå ledarskapsutbildningar inom både det reguljära och privata utbildningssystemet.

EN TRYGG SKOLA MED ELEVER SOM TRIVS

Trygga elever som mår bra är en grundförutsättning för kunskapsförmedling. Vi måste därför skapa ett klimat på Sveriges skolor där alla barn och ungdomar känner sig sedda, trygga och uppskattade.

Ett aktivt värdegrundsarbete på varje skola har en positiv påverkan på den psykiska skolmiljön. Det innebär att i praktisk handling förmedla värden som respekt, empati, vänlighet och kamratskap. Lärarnas kunskaper om värdegrunden måste stärkas, såväl via lärarutbildningen som genom möjligheter till fortbildning.

Sedan 2007 är det tillåtet att flytta mobbare och beslagta föremål som användas för att störa undervisningen. I den nya skollagen får lärarna ytterligare verktyg för att förbättra studieklimatet i klassrummet.

FÖRBÄTTRAD ELEVVÄLSA

Generellt sett mår svenska elever bra. Men ett stort antal rapporter visar att ungdomar oftare är nedstämda och oroliga, har ångest och värk nu än tidigare. I den nya skollagen har kraven på elevhälsan skärpts. I framtiden ska eleverna, förutom skolläkare och skolsköterska, ha tillgång till psykolog och kurator. Det slås också fast att elevhälsan omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser.

Men elevhälsans brister är så anmärkningsvärda och skillnaderna mellan olika kommuner och skolor så oförsvarligt stora att det krävs ett större grepp. En bättre tillgång till skolsköterskor, kuratorer och psykologer i skolan skulle ha stor betydelse för eleverna och indirekt avsevärt kunna avlasta såväl lärare som barn- och ungdomspsykiatri. Arbetsgruppen anser att tillgängligheten inom elevhälsan bör förbättras.

Vi vill också ta initiativ till en nationell handlingsplan för barns och ungas psykiska hälsa.

Hälsovården för unga måste förbättras även i ett bredare perspektiv. Samarbetet mellan alla aktörer på området är långt ifrån tillfredsällande. Det handlar om skolans elevvård, ungdomsmottagningar, primärvård, familjecentraler, barnmottagningar och barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Otydligheten kan leda till att barn och ungdomar faller mellan stolarna. Ett barn eller en ungdom som är i behov av hjälp och stöd ska slussas rätt - oavsett var han eller hon vänder sig vid sitt första besök. Arbetsgruppen anser att en utredning bör tillsättas som ska förbättra samordningen mellan elevhälsan och övrig barn- och ungdomshälsovård.

ETT STÄRKT ARBETE MOT MOBBING OCH KRÄNKNINGAR

Mobbing är ett trauma som tusentals elever upplever dagligen. Att utsättas för mobbing innebär ett hårt slag mot självkänslan och i det långa loppet leder mobbing ofta till depression och destruktiva beteenden. Trots många genomförda projekt mot mobbing ligger mobbingfrekvensen på svenska skolor kvar på ungefär samma nivå som tidigare. Alla skolor ska ha en likabehandlingsplan men Skolinspektionen har påpekat att arbetet med dessa liksom mobbningsarbetet i stort brister på många skolor. Detta är allvarligt.

I den nya skollagen som träder i kraft 2011 införs en skyldighet för lärare och annan personal att omedelbart rapportera om en elev utsätts för kränkande behandling eller diskriminering. Under nästa mandatperiod ska en skyldighet att anmäla missförhållanden i skolor, förskolor och fritidshem införas, en lex Sarah i skolan.

Regeringen har inlett ett arbete för att ta fram forskningsbaserade åtgärdsprogram för arbete mot mobbing. Åtgärdsprogram som kan användas på skolor i hela landet är ett viktigt steg för att skapa ett effektivt arbete mot mobbing på varje skola.

ARBETSMILJÖ

En rad rapporter visar att det finns brister i den fysiska arbetsmiljön. Det handlar om bristande luftkvalitet, buller, snuskiga toaletter och nedslitna lokaler. Flera rapporter bland annat från Barnombudsmannen visar att när eleverna själva får nämna de största problemen i sin skola så kommer snuskiga toaletter alltid högt på listan. Socialstyrelsen har tagit fram allmänna råd för skolmiljön liksom en nationell handlingsplan för barns miljörelaterade hälsa. Under de närmaste åren ska Arbetsmiljöverket få i uppdrag att tillsammans med Skolverket göra en större inventering av den fysiska miljön i skolorna. Syftet med inventeringen är att få fram ett underlag för att vidta lämpliga åtgärder för att skapa en bättre skolmiljö.

FYSISK AKTIVITET OCH NÄRINGSRIKTIG SKOLMAT

Felaktig kost och bristande motion är ett allvarligt hot mot barnens hälsa. Fysisk aktivitet minskar risken för övervikt, fetma och därmed relaterade sjukdomar.

Fysiska hälsoproblem är i genomsnitt 60 procent vanligare bland socialt mindre gynnade barn än bland mer gynnade barn, visar en undersökning från Folkhälsoinstitutet. Hälsan är en klassfråga.

Föräldrarna har huvudansvaret för barnens hälsa - ett ansvar som skolan varken kan eller bör ta över. Skolan kan dock sträcka ut en hjälpare hand. Vi vet att vanor som sätts i tidig ålder behålls genom livet. Inaktiva tonåringar blir i stor utsträckning inaktiva vuxna. Genom en god undervisning i idrott, under ledning av idrottslärare som ser alla barns behov av fysisk aktivitet och hälsa, får vi friskare barn och därmed på sikt friskare vuxna.

I ett internationellt perspektiv är svensk skolmat unik. Bara här och i Finland serveras kostnadsfri lunch till eleverna.. I nuvarande skollag anges enbart att alla elever i grundskolan ska erbjudas kostnadsfri skollunch. Däremot sägs ingenting om innehåll, näring eller kvalitet. Det är inte möjligt att skriva in att maten ska vara god, däremot ställs krav på näringsinnehållet i skolmaten i den nya skollagen.

STYRNINGEN AV SKOLAN

Partierna i Alliansen har olika syn på hur huvudmannaskapet för skolväsendet. Ett parti förespråkar att Sverige på sikt återgår till ett statligt huvudmannaskap. Det föreligger därmed inget stöd för att utvärdera eller förändra huvudmannaskapet under nästa mandatperiod

6. VUXENUTBILDNING

Sverige behöver mångfald både i arbetsliv och i utbildning. En framsynt utbildningspolitik utgår ifrån människors olikheter och respekterar de val, som kommer av att varje enskild person är unik. Vuxenutbildningen syftar till att erbjuda alla vuxna möjligheter att lära genom hela livet, att byta karriär eller att utvecklas inom sitt yrke.

Som ett viktigt led i omsvängningen av utbildningspolitiken har regeringen genomfört stora satsningar på yrkesutbildningarna. Efter decennier av styvmoderlig behandling ska yrkesutbildningarna återupprättas, både vad gäller resurser och i status.

I stället för att försöka tvinga alla till samma val ska utbildningsväsendet erbjuda en hög kvalitet på såväl den teoretiska, som den praktiska utbildningen. Varje människa är unik och måste få möjlighet att utveckla sina talanger, teoretiska och praktiska, och förverkliga sina livsdrömmar.

Sverige genomgår just nu en strukturomvandling som bl.a. innebär stora förändringar inom industrin. Många, som arbetat länge för en viss arbetsgivare, måste plötsligt välja nya vägar i livet. Alla kommer inte att vara intresserade av att vidareutbilda sig, men för dem som vill måste det finnas olika alternativ att välja emellan. Det måste finnas fler möjligheter än det kursutbud som finns på universitet och högskolor.

Alliansens satsningar på yrkesutbildningen har bland annat omfattat förstärkning av yrkesutbildningarna i den nya gymnasieskolan, utbyggnad av yrkesvux och skapande av den nya Yrkeshögskolan. Detta har varit inledningen på en kvalitetsförstärkning av yrkesutbildningen som arbetsgruppen anser bör fortsätta.

YRKESVUX

Satsningen på Yrkesvux har inneburit att tiotusentals människor under 2009-2010 har erbjudits möjlighet att läsa yrkesprogram på komvux. Yrkesvux är av stor betydelse för människors möjlighet att komma in på arbetsmarknaden eller för att hitta ett nytt yrke i tid av arbetslöshet. Satsningen på yrkesvux har gett kommunerna stöd för att satsa på just yrkesutbildningar som generellt sett är dyrare än teoretiska utbildningar. I lägen av hög arbetslöshet och en ansträngd ekonomi är det frestande för såväl kommuner som stat att skapa så många platser till så lågt pris som möjligt, utan att titta på efterfrågan och kvalitet. Yrkesvuxssatsningen har motverkat en sådan utveckling vilket arbetsgruppen anser är viktigt även fortsättningsvis.

YRKESHÖGSKOLAN

Yrkeshögskolan har funnits sedan sommaren 2009. Verksamheten bygger på att myndigheten för Yrkeshögskolan hela tiden utgår från behov och arbetsmarknadens utveckling i sitt utbud av utbildningar. Utbildningar slussas in och fasas ut ur systemet löpande. I detta ligger yrkeshögskolans framgång.

Alliansen vill fortsätta utveckla yrkeshögskolan. Yrkeshögskolan behöver även utveckla ett basprogram för alla de utbildningar där behovet av nyutbildade kommer att vara konstant under överskådlig framtid t.ex. inom vården. Områden där behovet av garanterad utbildning är viktigare än att varje år omprova om detta behov faktiskt finns. Anordnaren kan naturligtvis skifta precis som Yrkeshögskolan i övrigt.

Även på andra områden kan yrkeshögskolan fortsätta att utvecklas. De hantverksutbildningar som i dag inte har fullt statligt stöd bör få det för att garantera dessa utbildningars fortlevnad och utveckling. Arbetsgruppen anser också att fler vuxlärlingsplatser bör skapas. Bland dem bör man också se över möjligheten att erbjuda vuxlärlingsplatser för personer inom särvox.

INFÖR EN VALFRIHETSREFORM INOM VUXENUTBILDNINGEN

För att öka den enskildes valmöjligheter till vidareutbildning bör en valfrihetsreform genomföras inom vuxenutbildningen. Förutom kommuner och landsting bör även privata fristående aktörer få bedriva vuxenutbildning. Genom denna ökade valfrihet öppnas för en mångfald av aktörer där den studerande fritt ska få välja att läsa vuxenutbildning inom kommunal eller privat regi. Även inom vuxenutbildningen behövs ökade möjligheter till flexibel skolgång med löpande kursstarter under hela året. En flexiblare vuxenutbildning ger bl.a. redan yrkesverksamma möjlighet att studera mer anpassat utifrån yrkeslivet. Med utgångspunkt i Frivux-utredningen anser arbetsgruppen att man bör pröva möjligheterna att förverkliga en kundvalsmodell för vuxenutbildningen

7. UNIVERSITET OCH HÖGSKOLOR

Universitetet och högskolor är en självklar auktoritet som länk i kunskapsförmedlingen mellan generationer och som den europeiska humanistiska traditionens förvaltare. Denna kombination, av att samtidigt vara en ständigt aktuell röst i det moderna samhället och ett historiskt ankare, utgör en viktig del av akademiens särart.

Om kreativitet och kvalitet ska frodas behövs luft och rum mellan stat och akademi. Stor forskning kräver stor integritet och en förmåga att tänka nytt och obekvämt. Men för att en sådan miljö ska kunna växa fram krävs det att akademien får verka i ett fritt klimat. Vetenskapssamhället måste kunna hävda sitt oberoende om banbrytande upptäckter eller nya sanningar ska nås.

Men den fria akademien handlar inte bara om forskningens förutsättningar, frågor och metoder. Till det ska läggas ett resurssystem, som premierar kvalitet. Frihet förutsätter ansvar, och större självständighet måste gå hand i hand med tydliga kvalitetskriterier. Utbildningar som inte håller måttet måste kunna dras in. Det är viktigt inte minst ur ett studentperspektiv: varje människa som väljer att läsa vidare investerar i en utbildning, och då måste utbildningen också hålla en sådan kvalitet att den motiverar insatsen.

Allt fler väljer en högre utbildning i dag. Det är positivt. Att akademien håller hög kvalitet och är tillgänglig för alla är både livsviktigt för samhället och rättvist för den enskilde. Varje individ som vill och har förutsättningar ska kunna få en högre utbildning - oavsett kön eller etnicitet.

Ett allt mer konkurrensutsatt kunskapssamhälle kommer att kräva allt mer av högskolan. Detsamma gäller för Sverige som industrination. En viktig uppgift blir därför att fortsätta sänka tröskeln mellan näringsliv och forskning och underlätta för högskolan att bidra ännu mer till nya innovationer. Sverige tillhör de länder som tar flest patent, men nya krafter måste sättas in för att vi också ska få fler att vilja kommersialisera de vetenskapliga genombrott som vi tar fram. Dagens forskning är morgondagens välfärd.

Samtidigt kan inte en politik för högre utbildning och forskning bara vara inriktad på vad som kan säljas på marknaden. Kommersiellt inriktad forskning behöver nästan alltid samverka med fri, nyfikenhetsstyrd forskning för att bära frukt. Nyfikenhetsstyrd forskning måste kombineras med strategiska satsningar på områden där vi har goda möjligheter att skapa forskning i världsklass. Vårt

högskolesystem måste kunna leverera både svindlande humanistiska insikter och snillrika tekniska lösningar.

HÖGSKOLANS DÖRRAR SKA STÅ ÖPPNA

Vi går mot ett allt mer kunskapsintensivt samhälle, som ställer höga krav på medborgarnas utbildningsnivå. Det märks på det stora intresset för högre studier. Den som väljer att läsa vidare i dag har ofta en annan bakgrund, socialt eller etniskt, än den som fattade samma beslut för tjugo år sedan. Utbyggnaden av den högre utbildningen runtom i landet har varit viktig för att öka tillgängligheten och sänka trösklarna för att människor ska våga ta steget och pröva på högre studier. Samtidigt består den sociala snedrekryteringen till högskolan.

Detta mönster bildas redan i grundskolan och därför måste insatserna sättas in på ett tidigt skede. Men oavsett när det sker förstärks trenden vid den högre utbildningen. Studenter från studieovana hem kan ha svårare att ställa rättmätiga krav på sina lärosäten och drabbas också hårdare av nedskärningar i lärartid. Behovet av information som kan underlätta vid en jämförelse mellan utbildningar och lärosäten är också större om ens föräldrar saknar erfarenhet från akademien. Att höja kvalitén på högskolan är därför inte bara nödvändigt för att den högre utbildningen på sikt ska behålla sitt värde, utan utgör även en rättvisefråga för dem som snart ska konkurrera på arbetsmarknaden.

Regeringen har därför under denna mandatperiod i flera steg höjt ersättningen till de utbildningar som har den lägsta resurstilldelningen, För Alliansen är det viktigt att Sveriges studenter ska ha kvalificerad, lärarledd undervisning och goda möjligheter att ställa krav på sin utbildning. Att fortsätta arbetet med att sänka trösklarna mellan högskola och arbetsliv är ytterligare ett sätt att förstärka kvalitén på många utbildningar.

MÅLET ÄR EN JÄMSTÄLLD HÖGSKOLA

Högskolan bjuder på en märklig paradox- trots att en majoritet av studenterna på grundutbildningen är kvinnor är fyra av fem professorer män. Detta trots att de kvinnliga studenterna kommer in på högskolan med bättre betyg, tar sin examen snabbare och dominerar merparten av de akademiskt mest krävande utbildningarna. Till stor del grundas problemen redan i grundskolan där en antipluggkultur råder bland många pojkar medan flickor generellt uppmuntras till att bli duktiga i skolan. Unga kvinnor dominerar också ända upp till doktorsnivå inom utbildningssystemet - men så snart det är dags att konkurrera om anställningar så ligger männen steget före.

Alliansen tar dessa förhållanden på stort allvar. Under perioden 2007-2010 har regeringen totalt ökat resurserna till jämställdhetspolitiken med 400 miljoner kronor per år, vilket är drygt 10 gånger mer än under föregående mandatperiod. Samtidigt är det viktigt att notera att det inte finns några enkla lösningar. Den delegation som har tillsatts för att granska jämställdheten på den högre utbildningen har konstaterat att problematiken är komplicerad och därför behöver flera olika typer av åtgärder.

Högskolans otrygga anställningsförhållanden är en viktig delförklaring till att det blir färre kvinnor ju högre upp man kommer i det akademiska systemet. Studier visar att avsaknaden av fasta anställningar upplevs som mer avskräckande för kvinnor än för män. De resursförstärkningar som genomförts och som bland annat har bidragit till att skapa nya tjänster har därför bidragit positivt till jämställdheten på högskolan. Ett annat viktigt verktyg är att behålla de kvantitativa mål som satts upp, då de leder till att lärosätena löpande måste ta hänsyn till jämställdhetsaspekterna i sitt arbete.

KVALITET I FOKUS

Allt fler inser behovet av en högre utbildning när konjunkturen viker neråt. Det har också märkts på söktrycket till högskolan, som hårdnat dels på grund av den ekonomiska krisen, dels på grund av de stora kullarna födda på 1990- talet.

Investeringar i utbildning lönar sig generellt på sikt och regeringen har därför mött den stigande efterfrågan med att bygga ut högskolan med 10 000 nya platser fram till 2011. Utbyggnaden av högskolan föregicks av noggranna analyser av arbetsmarknadens behov och planerades utifrån lärosätenas egna kapacitetsbedömningar. En avgörande fråga var att garantera en utbyggnad som inte försämrade kvaliteten i utbildningen.

Under de senaste åren har resurserna till svensk högre utbildning förstärkts väsentligt. Syftet har varit att åtgärda de kvalitetsbrister som skapades av socialdemokraternas underfinansierade utbyggnad av högskolan under föregående mandatperioder. Men resurserna är fortfarande inte tillräckliga för att garantera att utbildningen håller tillräckligt hög kvalitet överallt. Arbetsgruppen anser att en resursförstärkning, med tyngdpunkt på de ämnesområden som tidigare har fått minst, är eftersträfvansvärd.

Modellen med ett kvalitetssystem som är kopplat till nya ekonomiska resurser kommer också att skapa tydliga drivkrafter för lärosätena att erbjuda högkvalitativa utbildningar.

BYGG UT OCH EFFEKTIVISERA LÄKARUTBILDNINGEN

Sverige behöver fler läkare. Alliansen har sedan 2006 byggt ut läkarutbildningen med över 25 procent men behovet är fortfarande stort. Även läkarutbildningens struktur bör ses över.

FRÅN STUDIER TILL ARBETSLIV

Högskolestudier ska förbereda den studerande för ett föränderligt arbetsliv. Ökad anställningsbarhet och bättre utvecklings- och karriärmöjligheter i arbetslivet är ett viktigt motiv för högre studier. Flera undersökningar pekar dock på att studenter och arbetsgivare ofta är missnöjda med arbetslivsanknytningen i utbildningen. Statistik från Högskoleverket visar också att det finns betydande skillnader i studenternas etablering på arbetsmarknaden beroende på utbildning och lärosäte.

Högskolelagen slår tydligt fast att högskoleutbildningar ska utveckla studenternas förutsättningar till yrkesverksamhet. Samtliga budgetpropositioner från Alliansen har också betonat att utbildning ska planeras utifrån studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Ändå har Riksrevisionen vid en kritisk granskning kommit fram till att de insatser som görs i dag är otillräckliga.

Det är viktigt att universitet och högskolor på ett systematiskt sätt arbetar för att öka utbildningarnas arbetsmarknadsrelevans och för att förbereda studenterna för arbetsmarknaden. Insatserna kan se olika ut för olika utbildningar. Det kan handla om praktik, mentorsprogram, gästföreläsningar, studiebesök, fadderföretagsverksamhet, arbetslivsanknutna projekt- och examensarbeten, arbetsmarknadsdagar med mera.

Genom det nya resurstilldelningssystemet för grundutbildningen kommer utbildning av hög kvalitet att premieras. I kvalitetsbedömningen, som delvis kommer att styra resursfördelningen till lärosätena, ingår arbetslivskopplingen som en viktig del i underlaget. Men högskolorna bör även på andra sätt utveckla sitt kunskaps- och erfarenhetsutbyte med arbetslivet när det gäller studenternas etablering på arbetsmarknaden. I syfte att främja lärosätenas arbete med att förbättra utbildningarnas arbetsmarknadsrelevans och studenternas anställningsbarhet anser arbetsgruppen att lärosäten som vill utveckla nya arbetsformer och insatser inom området bör stödjas. Exempel på sådant arbete kan vara mentorskapsprogram, företagscoachning och olika former av praktik.

TYDLIGA RÄTTIGHETER

En förutsättning för att en student ska kunna ställa krav är att hon är medveten om sina rättigheter. Att förbättra informationen om vilka villkor som gäller mellan lärosäte och student kan vara ett sätt att stärka studenternas rättigheter och öka kvalitén på många utbildningar. Arbetsgruppen anser att varje lärosäte bör få i

uppdrag att slå fast tydliga riktlinjer för vad en student kan kräva under sin utbildning - information som sedan skall läggas upp väl synligt på lärosätens hemsida.

STUDENTBOSTÄDER

Att ha ett välfungerande boende är en viktig förutsättning för framgångsrika studier. I allt för många högskoleorter är bristen på studentbostäder ett akut problem. Bristen på bostäder drabbar studenterna och i förlängningen studieresultaten. Även kostnaden för studentboenden är ett problem, framför allt i storstäderna. Studenter tvingas i många fall lägga en mycket stor andel av sin inkomst på boendet. Regeringen har genomfört ett antal satsningar som på olika sätt kan ha betydelse för att underlätta för studenter att hitta ett boende. Det handlar t.ex. om kommunala hyresgarantier, ägarlägenheter och andra åtgärder för att förbättra hyresmarknaden. Dessutom har regeringen höjt skatteavdraget vid andrahandsuthyrning av ett rum eller en del av en villa eller lägenhet. Arbetsgruppen anser att vi bör fortsätta detta arbete för att förbättra tillgången till studentbostäder. Högskolor som befinner sig på orter med stor bostadsbrist kommer till exempel få möjlighet att bedriva studentbostadsverksamhet, och det kan finnas anledning att återkomma till byggkraven för studentbostäder.

INFÖR EN NATIONELL RANKINGSIDA

Att välja en högre utbildning är en betydande investering som kan komma att ha stor betydelse för en ung människas framtida liv och inkomster. Därför bör Högskoleverket få i uppdrag att administrera och kvalitetssäkra en lättillgänglig sida som sammanställer jämförande information om olika utbildningar, till exempel rankingar, för att underlätta för den enskilde att fatta ett informerat beslut.

STÄRK UNIVERSITETENS AUTONOMI

De länder som i första hand dominerar den akademiska utvecklingen har länge förenat högkvalitativ forskning med självständiga lärosäten. USA och Storbritannien har länge framstått som goda exempel, men fler länder är inne på samma spår. Finland och Danmark kan här särskilt nämnas.

En globaliserad värld ställer stora krav på flexibilitet och snabbfotat ledarskap.

För att hävda sig på en internationell utbildningsmarknad måste även svenska lärosäten ha möjlighet att bedriva verksamhet utomlands och utrymme att snabbt kunna ingå samarbeten med utländska universitet.

Den föregående borgerliga regeringen tog flera steg i denna riktning och Alliansen har under mandatperioden beslutat att fortsätta på samma väg. Tillsättningen av lärosätenas styrelser har avpolitiserats och det akademiska ledarskapet förstärkts. Högskolor och universitet har en viktig roll att spela som en kritisk och självreflekterande kraft. Därför behöver de också ett stort mått av självständighet gentemot staten.

I grunden är det inte möjligt att betrakta universitet och högskolor som vilka statliga myndigheter som helst. Redan i dag finns stiftelsehögskolor som verkar på friare villkor än de övriga. En högre grad av autonomi skulle öka möjligheterna att fördjupa den lokala förankringen och ge lärosätena en chans att spela en aktiv roll i det omgivande samhället. Det skulle både ha positiva effekter på kvalitén på utbildningarna och på möjligheterna att attrahera extern finansiering genom tätare kontakter med det lokala näringslivet.

NYA STEG MOT SJÄLVSTÄNDIGHET

Under den kommande mandatperioden bör universitet och högskolor ges större handlingsfrihet. Målet är att ge lärosätena ökat självbestämmande samtidigt som staten kan försäkra sig om att deras uppgifter utförs med hög kvalitet och ett effektivt resursutnyttjande.

Det utredningsarbete som har genomförts bör kompletteras för att säkerställa en ansvarsfull övergång som ger lärosätena de verktyg som krävs för att de ska ha möjlighet att ta fullt ansvar för verksamhetsplanering och ekonomisk hantering samt öka förmågan att samspela med det omgivande samhället, regionalt, nationellt och globalt.

INFÖR EN UTVÄRDERINGSMYNDIGHET

Ökad autonomi ställer större krav på statens kvalitetsgranskning av utbildningen. I syfte att skapa en tydligare och mera renodlad myndighetsstruktur anser arbetsgruppen att det bör övervägas att skapa en särskild utvärderingsmyndighet som kvalitetsgranskar Sveriges universitet och högskolor.

MER UNDERVISNING, MINDRE BYRÅKRATI

En betydande del av resurserna till högre utbildning går bort i form av kostnader för annat än själva undervisningen. Rapporter visar att denna del successivt har ökat. Till viss del beror denna utveckling på en stor mängd krav från nationell nivå. En utredning bör tillsättas med syfte att gå igenom hur effektiviteten i resursanvändningen ska kunna öka och regelbelastningen minska för universitet och högskolor.

STUDIEMEDEL

Ett väl utbyggt offentligt studiestöd är ett väsentligt inslag i en ambitiös och framsynt utbildningspolitik. Det är en fråga om att ge alla människor likvärdiga chanser att genom egen ansträngning förverkliga sina ambitioner.

Sverige har ett av världens mest generösa studiestöd. Ändå har många studenter det svårt att få ekonomin att gå ihop. Den borgerliga regeringen tillsatte därför en utredning - den studiesociala kommittén - med uppgift att bland annat analysera det svenska studiestödet. I sitt betänkande pekade kommittén på att endast var femte student upplevde att studiemedlen helt täckte levnadskostnaderna under studietiden.

Regeringen presenterade därför i budgeten för 2010 en studiemedelsreform i två steg för att förbättra studenternas ekonomiska situation. Det första steget utgjordes av en höjning av studiemedlen från den 1 januari 2010 med 350 kronor per månad. 2011 kommer det andra steget i form av höjt fribelopp för studenter från 107 000 kr per år till 136 400 kr per år. Fribeloppet anger nivån på de inkomster som en student kan ha utan att studiemedlen trappas ned. Det är en viktig princip att det ska löna sig att arbeta också för studenter.

Ett generöst system kräver samtidigt att människor gör rätt för sig. Regeringen har därför genomfört flera åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar, och för att skärpa möjligheten att driva in skulder från dem som missköter sina återbetalningar. Under den kommande mandatperioden bör arbetet att säkerställa att de utbetalningar som görs från systemet är riktiga och att den del av studiestödet som utgörs av lån återbetalas vara fortsatt prioriterat.

FÖRSTÄRKNINGEN AV TRYGGHETSSYSTEMEN FÖR STUDENTER BÖR FORTSÄTTA

Ett antal förslag från den studiesociala utredningen kan övervägas under mandatperioden. Dessa är att göra studiemedlen för studier inom vuxenutbildningen mer enhetliga, ökade möjligheter att få studiemedel med en högre bidragsnivå inom grundvux, förbättrade trygghetssystem för studenter samt möjlighet att få studiemedel för ett sjunde år.

En utredning om rätten till utlandsstudiemedel har tillsatts som särskilt ser över möjligheten att ändra regelverket så att det inte missgynnar de praktiska, gymnasiala kurserna på samma sätt som i dag.

2010 höjdes studiemedlen och Alliansen kommer att följa hur situationen för studenterna utvecklas.

ÖKA GENOMSTRÖMNINGEN

Sverige har tillsammans med Danmark världens äldsta studenter. Studenterna är äldre än i jämförbara länder både när de påbörjar sina studier och när de slutför dem. Det ligger både i samhällsekonomin och i de enskilda studenternas intresse att få fler yrkesverksamma år. Studiemedelssystemet bör därför i högre grad uppmuntra ökad genomströmning och att studenterna genomför sina studier på utsatt tid.

Arbetsgruppen vill fortsätta utreda nya möjligheter för att öka genomströmningen i högskolan och vuxenutbildningen. Det kan till exempel handla om ekonomiska incitament eller förändringar av den högre utbildningens planering och organisation i syfte att utnyttja tiden effektivare.

GÖR KUNSKAPEN TILLGÄNGLIG FÖR ALLA

Villkoren för studerande med funktionshinder eller sjukdom behöver förbättras. Arbetsgruppen anser att man bör pröva möjligheten att tillåta den som är sjukskriven på halvtid att samtidigt studera med studiemedel på halvtid med studiemedel. Den som på grund av ett funktionshinder behöver längre tid på sig för att klara sina studier bör kunna få studiemedel på en nivå som motsvarar arbetsinsatsen. Arbetsgruppen vill också införa ett särskilt stöd för att underlätta för den som vill kombinera aktivitetsersättning med folkhögskolestudier.

8. STÄRKT KVALITET I FORSKNINGEN

Forskningen har en särställning, som en kreativ, förbättrande kraft för samhällsutveckling. Våra forskare utmanar ständigt gränserna för det mänskligt möjliga. Klimatet, energifrågan och ständigt återkommande pandemier tillhör några av de utmaningar som bara kan hanteras med mer kunskap. Få, om några, investeringar ger större avkastning på sikt än utbildning, forskning och innovation.

Den globala utvecklingen pekar på att forskningspolitiken fortsatt måste prioriteras framöver. Varken Sverige eller Europa har råd att hamna i bakvattnet när allt mer Forskning och Utveckling placeras i Asien och Latinamerika. De stora företagen sneglar allt oftare österut. Aktiva åtgärder behövs för att vi ska kunna behålla täten på det vetenskapliga området och jobben i Sverige.

Till stor del handlar det om resurser. En stabil grundfinansiering är nödvändig för att starka vetenskapliga miljöer ska kunna växa fram och långsiktigt producera forskning av hög kvalitet.

Samtidigt är forskningens framgångar inte bara beroende av resursernas storlek, utan också av hur de används. Forskningsmedel ska fördelas efter kvalitet och noggrann granskning inom vetenskapssamhället. Å ena sidan är risken med en allt för stor spridning av resurserna att kraftsatsningar på särskilt angelägna områden uteblir. Å andra sidan innebär en allt för hård styrning att angelägen forskning kan utebli helt på andra områden. Både den nyfikenhetsstyrda, breda forskningen och den nyttoinriktade behövs. Huvudsaken är att det som styr resurserna är forskningens kvalitet och relevans.

Det fantastiska med forskning är att man i sökandet av svar på en gåta plötsligt funnit lösningen på en helt annan fråga. Målet med forskning kan därför aldrig vara att all forskning ska kunna motiveras enbart med behov. Att ständigt flytta fram gränserna för mänskligt vetande har ett egenvärde. Samtidigt innebär den allt högre kunskapsintensiteten i samhället att universitet och högskolor får allt fler naturliga kontaktytor med näringslivet. Det är till ömsesidigt gagn om kommersiella och akademiska miljöer får fler och bättre möjligheter till samarbete och ömsesidigt lärande. Dagens innovationer är grunden för framtidens tillväxtmarknader. Därför måste också förutsättningarna för att skapa fler kreativa, kunskapsintensiva företag få en plats i forskningspolitiken.

Arbetsgruppen anser att en fortsatt uppbyggnad av svensk forskning är nödvändig. Regeringens förra forsknings- och innovationsproposition innebar det största resurstillskottet till svensk forskning någonsin. Denna proposition innehöll mer pengar till forskning än vad de tre propositionerna som lades mellan 1994-2006 innehöll tillsammans. Slår man ihop de offentliga och privata satsningarna på forskning och utveckling i Sverige når de nästan 4 procent av BNP, vilket i OECD:s statistik bara överträffas av Israel. Samtidigt är vi medvetna om att det inte är möjligt att vila på lagrarna. Om Sverige som ska förbli en framstående kunskapsnation måste forskningsresurserna fortsätta att byggas ut framöver.

År 2012 är det dags för en ny forsknings- och innovationsproposition. Men arbetsgruppen konstaterar redan nu att det finns områden som vi vet inte kan lämnas därhän. Förmågan att ta vara på unga talanger är en sådan, liksom forskande lärares möjligheter att vidareutvecklas inom sitt område.

KRAFTSAMLA FORSKNINGEN INOM EU

Under det svenska ordförandeskapet lades stort arbete ned på att vidareutveckla det europeiska forskningsområdet ERA. Vi vill fortsätta arbetet med de så kallade gemensamma programmen, där medlemsländerna frivilligt går in och samordnar sina resurser, utbyter erfarenheter och sprider goda exempel på framgångsrika lösningar i olika länder. Det första pilotprojektet handlar om Alzheimers, en sjukdom som kostar Europas sjukvård enorma summor och orsakar stort lidande. Projekt som dessa visar att det finns ett tydligt mervärde i att delta i gemensamma forskningsprogram, samtidigt som behovet kvarstår att värna bredd och pluralism i forskningsfinansieringen.

Arbetsgruppen anser att man bör arbeta för att en större del av EU:s budget går till investeringar i forskning och utveckling.

FORSKNINGSRESURSER FÖRDELAS EFTER UTVÄRDERING

Det är viktigt att de gemensamma medel som satsas på forskning och utveckling kommer till sin rätt och ett nytt resursfördelningssystem baserat på kvalitet har därför införts. Resurserna har tidigare spridits över allt för många områden och projekt, vilket har försvårat för lärosätena att öka sin specialisering. Kvalitet bör mätas efter vetenskapssamhällets egna metoder vad gäller antalet citeringar, publikationer samt lärosätenas möjligheter att attrahera externa medel. Denna metod bör fortsatt utvecklas i riktning mot att bygga mer på utvärdering.

GÖR HÖGSKOLAN TILL EN ATTRAKTIV ARBETSPLATS

Det tar ofta flera år innan en person som doktorerat får sin första tillsvidareanställning vid ett universitet eller en högskola. Högskolesektorn erbjuder ofta generellt otrygga arbetsförhållanden. Till viss del är det omöjligt att

undvika kortare anställningar, men i huvudsak bör de regler som gäller för den övriga arbetsmarknaden tillämpas även på högskolan. Arbetsgruppen anser att tydligare villkor behöver införas för att framförallt unga forskare ska kunna få ta del av en fungerande meriterings- och karriärväg.

ÖKA ANTALET INNOVATIONER SOM BYGGER PÅ FORSKNING

Det arbete som påbörjats under mandatperioden med att underlätta för högskolor och universitet att låta forskningsresultat komma till nytta bör fortsätta. De innovationskontor som startas vid ett antal universitet bör få möjlighet att utvecklas och växa sig starka.

AVSLUTNING

Förslagen ovan svarar arbetsgruppen för. De ska nu prövas inom ramen för det fortsatta arbetet med Alliansens valmanifest. En prövning av om, när, i vilken omfattning och takt förslagen kan genomföras kommer bland annat att göras utifrån det uttalade kravet på ansvarstagande för de offentliga finanserna.